

مقیاس نیاز به شوخی طبیعی

دکتر ادیس کراسکیان

استادیار دانشگاه آزاد اسلامی واحد کرج

کلیدواژه‌ها: مقیاس، شوخی طبیعی، مقیاس نیاز

خندیدن، خنداندن و مانند آن تجلی می‌یابد. حس شوخی طبیعی تک‌بعدی نیست بلکه سازه‌ای چندوجهی است که در یک نگاه جامع، طبقه‌ای از رگه‌های مرتبط با یکدیگر را دربر می‌گیرد (علی‌نیا کرونئی، دوستی، دهشیری، و حیدری، ۱۳۸۷).

شوخی فعالیتتی جهان‌شمول و به‌طور کلی مثبت است که افراد متعلق به بافت‌های اجتماعی و فرهنگی متفاوت در سراسر جهان آن را تجربه می‌کنند. این اصطلاح به کیفیتی از عمل، گفتار و نوشتار اشاره دارد که موجب سرگرمی و تفریح می‌شود (مارتین، ۲۰۰۷). طبق گفته فریود شوخی طبیعی بالاترین مکانیزم دفاعی است. شوخی طبیعی می‌تواند راهی برای مواجه شدن با مشکلات زندگی باشد. به عبارتی، شوخی طبیعی یک «مهارت بقا» برای فاصله گرفتن از یک مشکل است (رایس^۱، ۲۰۰۹).

مقیاس نیاز به شوخی طبیعی (NFHS)

از زمانی که محققان به اهمیت و تأثیرات مثبت شوخی طبیعی در زندگی پی برده‌اند، تلاش کرده‌اند ابزاری را برای سنجش شوخی طبیعی افراد طراحی کنند تا به این وسیله، هم میزان شوخی طبیعی افراد را تعیین کنند و هم افراد شوخ‌طبع را از سایرین متمایز سازند. یکی از این ابزار، «مقیاس نیاز به شوخی طبیعی»^۲ است. به‌نظر پیکارد^۱ و بلانک^{۱۱} نیاز به شوخی طبیعی میزان تمایل فرد برای ایجاد کردن شوخی است. این صفت شخصیتی بر

شوخی طبیعی موضوعی است که در زندگی و روابط اجتماعی افراد نقش مؤثری دارد. قدمت شوخی طبیعی به قدمت زندگی اجتماعی بشر است و از دیرباز مورد توجه بوده است (سیدنژاد جلودار، آهی جلودار، احمدی، و شایان، ۲۰۱۱). بزرگانی همچون افلاطون^۱، ارسطو^۲، کانت^۳، اسپنسر^۴ و فریود^۵ درباره افراد شوخ‌طبع فرضیه‌هایی را عنوان نموده‌اند. افلاطون و ارسطو معتقد بودند که افراد شوخ‌طبع نسبت به دیگر افراد احساس برتری دارند، در حالی که فریود، کانت و اسپنسر بر این باور بودند که شوخی طبیعی در اثر ناسازگاری رشد می‌کند. فریود عنوان نمود که «هنگامی که فرد در حالت تنش‌زایی قرار دارد، برای رهایی از تنش، شوخی را خلق می‌کند و شوخی خلق شده سبب کاهش خشم او می‌گردد» (فرناندز^۶، ۲۰۱۱). شوخی طبیعی یک ویژگی شخصیتی است و در عادت‌های رفتاری، تجارب، عواطف، نگرش‌ها و توانایی‌های فرد ریشه دارد و در لطیفه‌گویی، خنده، سرگرمی و نظایر این‌ها خود را نشان می‌دهد. شوخی طبیعی می‌تواند وسیله‌ای برای برقراری ارتباط با دیگران باشد و احساسات عمیق، باورها و تمایلات افراد را نمایان کند (مارتین^۷، ۲۰۰۱). شوخی طبیعی از جمله سازه‌هایی است که اکنون توجه ویژه برخی از روان‌شناسان را به خود معطوف داشته است. حس شوخی طبیعی، رگه شخصیتی پایدار و همچنین متغیر مهم تفاوت‌های فردی است که در انواع رفتارها، تجربه‌ها، عاطفه‌ها، بازخوردها و توانایی‌های مرتبط با سرگرمی،

شوخی طبیعی یک ویژگی شخصیتی است و در عادات‌های رفتاری، تجارب، عواطف، نگرش‌ها و توانایی‌های فرد ریشه دارد و در لطیفه‌گویی، خنده، سرگرمی و نظایر این‌ها خود را نشان می‌دهد

مکثون (با ارزش ویژه $4/98$ و $1/84$) بود. اعتبار 20 کل مقیاس با ضریب آلفای کرونباخ $0/86$ گزارش شد که نشان‌دهنده مطلوب بودن اعتبار مقیاس است. اما چهار ماده (شامل ماده‌های $6, 7, 10$ و 11) به دلیل دارا بودن شاخص‌های پائین‌تر از استاندارد از مقیاس حذف شدند. نتایج تحلیل عاملی تأییدی و شاخص‌های برازندگی ($AGFI = 0/90$, $RMSEA = 0/075$), $GFI = 0/95$) نیز تأییدکننده یک مدل دو عاملی برای 8 ماده باقی‌مانده بود. همچنین ایشان مقیاس را بر روی یک نمونه 100 نفری از دانشجویان آمریکایی با میانگین سنی $22/9$ سال نیز اجرا کردند که نتایج تحلیل عاملی تأییدی در این پژوهش نیز ($AGFI = 0/91$, $GFI = 0/91$) مدل دو عاملی پیشنهاد شده را تأیید کرد (کلاین، آلتسیچ، و کلاریس، 2003). نتایج پژوهش پیکارد و بلانک (2013) در نمونه فرانسوی نیز تأییدکننده ویژگی‌های مطلوب روان‌سنجی برای مقیاس فوق می‌باشد.

فرایند و فراخوانی مواد طنزآمیز تأثیر دارد (2013). مقیاس نیاز به شوخی طبیعی، یک پرسش‌نامه 12 سؤالی برای اندازه‌گیری نیاز افراد به شوخی طبیعی است که توسط کلاین¹² و همکاران براساس مقیاس چندبعدی احساس شوخی طبیعی¹³ تهیه شده است. این پرسش‌نامه شامل 6 سؤال در مورد شوخی طبیعی درونی یا نیاز افراد به طنز و شوخی و نیز 6 سؤال در مورد شوخی طبیعی بیرونی یا نیاز افراد به تجربه کردن شوخی از منابع بیرونی (کلاین، آلتسیچ¹⁴ و کلاریس¹⁵, 2003 ; کلاین و کلاریس، 2007) است.

کلاین و همکاران پس از تدوین مقیاس، آن را روی یک گروه نمونه 192 نفری از دانشجویان استرالیایی اجرا کردند. برای تحلیل داده‌ها از تحلیل عاملی اکتشافی¹⁶ با استفاده از تحلیل مؤلفه‌های اصلی¹⁷، چرخش واریماکس¹⁸ و تحلیل عاملی تأییدی¹⁹ استفاده شد. نتایج نشان داد که مقیاس شامل 2 عامل

شوخی طبیعی می تواند راهی برای مواجه شدن با مشکلات زندگی باشد. به عبارتی، شوخی طبیعی یک «مهارت بقا» برای فاصله گرفتن از یک مشکل است

مقایسه شده و نتایج نشان داد که در نمره کل مقیاس و دو خرده مقیاس بین نمره آزمودنی های افسرده و عادی تفاوت معنادار وجود دارد ($P < 0/01$).

پی نوشت ها

1. Plato
2. Aristotle
3. Kant, I.
4. Spencer, H.
5. Freud, S.
6. Fernandez, S.
7. Martin, R. A.
8. Rice, J.
9. Need For Humor Scale (NFHS)
10. Picard, D.
11. Blanc, N.
12. Cline, T. W.
13. Multidimensional Sense of Humor Scale (MSHS)
14. Altsech, M.B.
15. Kellaris, J.J.
16. exploratory factor analysis (EFA)
17. Principle Components
18. Varimax rotation
19. confirmatory factor analysis (CFA)
20. reliability
21. Cronbach's Coefficient Alpha
22. psychometric
23. split-half
24. test-retest

هنجار یابی در ایران

محمدی انایی و کراسکیان موجمباری (۱۳۹۳) در پژوهش خود به تعیین ویژگی های روان سنجی^{۲۲} مقیاس نیاز به شوخی طبیعی در دانشجویان و دانش آموزان ایرانی پرداختند. در این پژوهش که تعداد ۴۸۰ نفر را شامل می شد ۲۷۶ دانش آموز با میانگین سنی ۱۵/۹ سال و ۲۰۴ دانشجو با میانگین سنی ۲۸/۸ سال و در جزیره کیش انتخاب شدند، شاخص های روان سنجی زیر برآورد و گزارش شده است:

- **اعتبار آزمون.** برای بررسی اعتبار مقیاس از سه روش ضریب آلفای کرونباخ، روش دو نیمه کردن^{۲۳} و بازآزمایی^{۲۴} با فاصله زمانی یک ماه استفاده شده است. جدول زیر نشان دهنده نتایج به دست آمده است.

نیاز به شوخی طبیعی	نیاز به شوخی طبیعی درونی		نیاز به شوخی طبیعی بیرونی		ضریب اعتبار	
	پس از تحلیل عاملی	پیش از تحلیل عاملی	پس از تحلیل عاملی	پس از تحلیل عاملی	تعداد پرسش ها	
۱۲	۷	۶	۵	۶	دو نیمه کردن	همسانی درونی
۰/۸۹۹**	-----	۰/۸۷۱	-----	۰/۸۳۳**	آلفای کرونباخ	پایایی (n=۳۲)
۰/۸۷۴	۰/۸۷۴	۰/۸۴۴	۰/۷۹۸	۰/۷۸۷	بازآزمایی	
۰/۵۹۳**	۰/۵۴۱**	۰/۵۵۷**	۰/۵۷۷**	۰/۵۹۶**		

** $P < 0/01$

25. construct validity
26. criterion- referenced validity
27. Sense of Humor Questionnaire (SHQ)
28. differential validity

منابع

۱. علی نیا کروی، رستم؛ دوستی، یارعلی؛ دهشیری، غلامرضا؛ حیدری، محمدحسن. (۱۳۸۷). سبک های شوخی طبیعی، بهزیستی فاعلی و هوش هیجانی در دانشجویان. فصلنامه روان شناسان ایرانی، ۵ (۱۸): ۱۶۹ - ۱۵۹.
۲. محمدی انایی، محبوبه؛ کراسکیان موجمباری، آدیس. (۱۳۹۳). تعیین ویژگی های روان سنجی مقیاس نیاز به شوخی طبیعی NFHS، فصل نامه تحقیقات روان شناختی، ۶ (۲۴): ۷۲ - ۸۶.
3. Fernandez S. The relationship between teacher's emotional intelligence and sense of humor, and students' achievement. ProQuest, Umi Dissertation Publishing; 2011.
4. Rice J. The relationship between humor and death anxiety. Department of Psychology, copyright 2009 Missouri Western State University; 2009.
5. SeyednezhadJeludar S, AhyJeludar Z, AhmadiGatab T, Shayan N. The Study of Relationship between Sense of Humor and General Health in Students. Procedia- Social and Behavioral Sciences. 2011; 30: 2057-60.
6. Martin RA. The psychology of humor: An Integrative approach. Barrington, MA: Elsevier Academic Press; 2007.
7. Martin RA. Humor, laughter, and Physical Health: Methodological Issues and Research Findings. Psychological Bulletin. 2001; 127 (4): 504-519.

برای بررسی روایی مقیاس نیز از سه روش استفاده شده است: - **روایی سازه**^{۲۵}. با استفاده از تحلیل عاملی اکتشافی مشخص شد که مقیاس از دو عامل، که بر روی هم ۵۹/۴۳ درصد واریانس مشترک بین ماده های مقیاس را تبیین می کنند، اشباع شده است. و براساس شاخص های برازندگی در تحلیل عاملی تأییدی مدل دو عاملی استخراج شده براساس تحلیل عاملی اکتشافی مورد تأیید قرار گرفت.

- **روایی ملاکی**^{۲۶}. در این بخش همبستگی گشتاوری پیرسون بین نمره های حاصل از این ابزار با نمره پرسش نامه شوخی طبیعی^{۲۷} محاسبه و با استفاده از آزمون ضریب همبستگی مورد تحلیل قرار گرفت. رابطه معنادار بین نمره مقیاس پژوهش و پرسش نامه ملاک ($P < 0/01$) نشان دهنده روایی ملاکی مقیاس نیاز به شوخی طبیعی در آزمودنی های ایرانی است.

- **روایی افتراقی**^{۲۸}، برای این منظور نمره آزمودنی های با اختلال افسردگی و عادی (بدون اختلال افسردگی) با یکدیگر